

**Kangasniemen kunta
Ohje talousarvion 2025 ja
taloussuunnitelman 2026-2027
laatimiseksi**

KUNNANHALLITUS 17.6.2024

OHJE TALOUSARVION 2025 JA TALOUSSUUNNITELMAN 2026-2027 LAATIMISEKSI

1 Yleisperustelut ja rakenne

1.1 Suunnitelmien yleiset perusteet ja talouden kehitysnäkymät

Kunnan vuoden 2023 tilinpäätöksessä yllettiin 125 t€ ylijäämävaiheeseen. Tämä kasvatti edellisten tilikausien ylijäämävaihetta taseessa 8,7 M€ tasolle. Vuoden 2023 vahvaan tulokseen on kuitenkin vaikuttanut useita kertaluonteisia tekijöitä ja VM:n keväällä 2024 julkaiseman kuntatalousohjelman mukaan epätasapaino tulojen ja menojen välillä vuosien 2024-2026 aikana aiheuttaa sopeutusvaikutuksia vuosien 2024-2026 aikana.

Vuoden 2025 talousarviota laaditaan jälleen muutosvaiheessa. TE-25 uudistuksen vaikutukset ovat vielä epävarmalla pohjalla mutta uusimmat valtionosuusennusteet ja niiden perustana olevat työllisyyspalveluiden tuotantokustannukset kunnille ja työllisyysalueille muodostavat raamin talouden ennusteille. Ennusteisiin on tulossa vielä useita tarkistuksia loppuvuoden 2024 aikana. TE-uudistuksen myötä kunnille siirtyy työvoimapalveluiden järjestämistä vastaava ja laajempi työttömyyssetuuskorvausten rahoitusvastuu 1.1.2025 alkaen.

Sote-uudistuksessa eletään yhä siirtymävaihetta, kun hyvinvointialueet tekevät päätöksiä palveluverkostaan ja voimaannuttamiseksi mukainen kiinteistöjen 3+1-vuoden pakkovuokra-aika päättyy. Siirtymävaiheen jälkeen sote-kiinteistöjä saadaan vuokrattua vain yhtiöittämällä ne. Myös nykyisten vuokrasopimusten muut jatkoehdot aiheuttavat epävarmuutta. Tiedossa on jo, että osa kuntien omistukseen jääneistä sote- ja pela-kiinteistöistä uhkaa jäädä tyhjilleen.

Vuoden 2024 talousarvion laadinnan yhteydessä tehtiin kunnassa talouden sopeutussuunnitelma kolmelle vuodelle. Vuoden 2024 talousarviosta saatiin säästöä toimintakatteeseen noin 500 t€. Alustavien laskelmien mukaan saman tasoinen sopeutustarve kohdistuu vuoden 2025 talousarvioon nollatulokseen ylittämiseksi. Euromääräinen budjettiraami liitetään edellisvuoden malliin talousarvio-ohjeisiin elokuun aikana.

Kunnallisveroprosenttiin kohdistuu tulevina vuosina korotuspaineita erityisesti pienissä alle 5 000 asukkaan kunnissa. Tämä johtuu osaltaan siitä, että pienempien kuntien mahdollisuudet sopeuttaa toimintojaan ovat useimmiten rajalliset. Kuitenkin taloussuunnitelmavuosien 2025-2027 loppua kohden mentäessä on VM:n ennusteen mukaan korotuspainetta kaikissa kuntakokoryhmissä.

VM:n keväällä 2024 julkaiseman ennusteen mukaan Suomen talous ei kasva vuonna 2024. Inflaation hidastuminen ja korkojen kääntyminen laskuun yhdessä kotitalouksien kohtuullisen

hyvän tulokehityksen kanssa lisäävät kotitalouksien käytettävissä olevia tuloja ja kulutusta. BKT:n ennustetaan kasvavan 1,6 % vuonna 2025 ja 1,5 % vuonna 2026. Työllisyys on hienoisessa laskussa vuonna 2024 mutta sen arvioivan kääntyvän kasvuun vuodesta 2025 alkaen kysynnän kasvun ja työllisyysuimien seurauksena.

1.2 Valtionosuudet

Kuntien valtionosuuksien kokonaispotti kasvaa vuodelle 2025. TE-uudistus tuo lisärahoitusta kunnille, tosin uudistus tuo mukanaan myös vastaavasti palvelujen tuottamisen kustannukset.

Kuntaliiton 29.4. julkaiseman ja 14.5. muokkaamaan ennakollisen yhteenvetolaskelman mukaan Kangasniemen kunta saa vuonna 2025 valtionosuuksia 2 609 t€. Tuorein päivitetty kuluvan vuoden 2024 valtionosuusennuste on 1 622 t€. Tämänhetkisten ennusteiden mukaan muutos peruspalveluiden valtionosuuden 2024-2025 vuosien välillä on 60,8 % (+ 987 t€). Valtionosuusennusteet päivittyvät vielä vuoden 2024 aikana ja talousarvion lopullisessa versiossa käytetään viimeisimmän julkaisun mukaista ennustetta.

Kuntaliiton laskelmassa on mukana myös sote-siirtolaskelman lopullinen vaikutus. Sotesta aiheutuva nettomuutos vuoteen 2024 verrattuna on – 40 €/asukas.

Hallitus on käynnistänyt kuntien peruspalvelujen valtionosuusjärjestelmän uudistuksen. Tavoitteena on, että uudistus toteutetaan kustannusneutraalisti siten, että uudistuksessa olemassa olevia rahoja jaetaan uudelleen. Päivitetyn järjestelmän on tarkoitus tulla voimaan vuoden 2026 alusta alkaen.

1.3 Verotulot

Kehysriihen veropäätöksillä on kunnallisveron tuottoa parantava vaikutus vuonna 2025. Kunnallisveron tuottoa vahvistavat ansiotulovähennyksen poistaminen kunnallisverosta, eläketulo- ja kotitalousvähennyksen pienentyminen sekä työllisyysrahaston vakuutusmaksujen kanavointiin liittyvät vakuutusmaksujen muutokset.

Talousarvio-ohjetta laadittaessa viimeisin Kuntaliiton veroennuste on toukokuulta 2024. Ennusteen päivitykset perustuvat pääosin VM:n kevään kuntatalousohjelman arvioihin verotulojen kehityksestä. Kuntaliiton veroennustekehikon mukaan Kangasniemen kunnan verotulot vuonna 2025 ovat 12 998 t€. Lisäys vuoden 2024 tuoreimpaan ennustettuun verotuloon on 2,7 % (+ 343 t€). Vuoden 2024 osalta yhteisöveron loppuvuoden kertymien odotetaan heikentyvän loppuvuoden aikana perustuen yritysten heikentyneeseen tulostilanteeseen loppuvuodelle. Viimeisimmän ennusteen mukaan vuoden 2024 verotulot ovat 12 655 t€, mikä on 81 t€ enemmän kuin kunnan talousarvioon kirjattu ennuste.

Verovuoden 2024 kiinteistöverotiedot perustuvat Verohallinnon 27.3. julkaisemaan ennakkotietoon. Kiinteistöveron tilityksen arvioidaan kasvavan noin 7 % kuluvana vuonna.

Veron kasvu johtuu maapohjan eriytetystä kiinteistöveroprosentista, joka on tullut käyttöön vuoden 2024 kiinteistöverotuksessa.

Seuraavaa päivitettyä veroennustetta voidaan odottaa loppukesästä.

1.4 Väestönkehitys

Kangasniemen kunnan väkiluku vuoden 2023 lopussa oli ennakkotiedon mukaan 5 115 asukasta. Vuoden 2024 lopun ennuste väkiluvuksi on 5 067 asukasta. Kangasniemen väkilukuennuste taloussuunnitelmavuosille on seuraava:

Vuosi	2024	2025	2026	2027
Väestö 31.12.	5067	5011	4957	4904
Muutos	-48	-56	-54	-53

(Lähde: Tilastokeskus (ennuste 2021))

1.5 Henkilöstökulut

Kuntastrategian tavoitteena valtuustokaudella on edistää vuorovaikutteista, avointa ja keskustelevaa toiminta- ja johtamiskulttuuria. Tähän kuuluu työyhteisön hyvinvoinnista huolehtiminen, työyhteisötaitojen kehittäminen ja sen tukeminen sekä panostaminen henkilöstön yhdenvertaisuuteen. Kunnan osaava ja motivoitunut henkilöstö tuottaa hyviä palveluita kuntalaisille ja lisää kuntalaisten yleistä hyvinvointia.

Tavoitteiden toteutumista seurataan työhyvinvointikyselyjen mittareilla. Myös henkilöstön vaihtuvuudella ja avoimien työpaikkojen hakijamäärillä voidaan arvioida kunnan työnantajainetta ja henkilöstön viihtyvyyttä.

TE-25 uudistuksen myötä kunnat ovat sopeuttamisen edessä myös henkilöstöresursseissa. Kunta on solminut yhteistoimintasopimuksen laissa työvoimapalvelujen järjestämisestä tarkoitettujen julkisten työvoimapalveluiden järjestämisestä 1.1.2025 lukien. Sopimuksen seurauksena kunnasta siirtyy Mikkelin seudun työllisyysalueen vastuukunnalle yksi henkilö.

Myös kotoutuslain kokonaisuudistus on kytköksissä TE-palveluiden uudistukseen. TE-palveluiden uudistamisen yhteydessä vastuu TE-palveluiden asiakkaina olevien kotoutuja-asiakkaiden kotoutumisen edistämisestä siirtyy kunnalle. Samaan aikaan kuntien on tarjottava kotoutuspalveluita myös muille kuin työntekijöille. Tämä merkitsee sitä, että kunta tarvitsee vahvistusta kotoutuspalveluiden resursseihin.

Henkilöstön ammattitaito ja hyvinvointi ovat suoraan yhteydessä kunnan palvelutuotannon laatuun ja tehokkuuteen. Vastuullisen henkilöstöpolitiikan ja työnantajamaineen ylläpitämiseksi talousarvioon tarvitaan riittävät resurssit henkilöstön kouluttamiseen ja virkistäytymiseen.

Vuonna 2022 voimaan tullut uusi kunta-alan työehtosopimus on voimassa vuoteen 2025. Vuosien 2023 – 24 isojen palkkojen korotusten jälkeen odotetaan henkilöstökuluille maltillista 1,0 %:n kasvua vuonna 2025. Vuodelle 2024 on huomioitu tiedossa olevaa palkkojen yleiskorotusta 3,8 %.

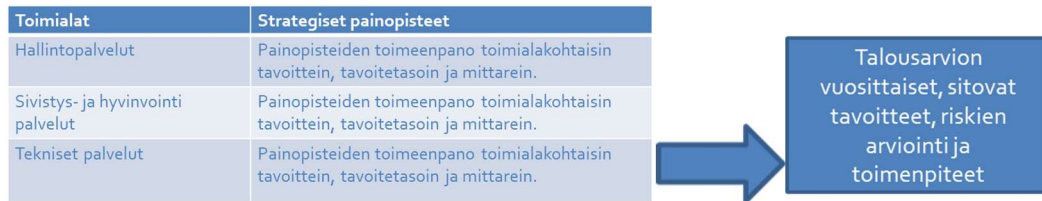
2 Talousarviolaadinnan lähtökohdat

2.1 Kuntastrategia

Kuntalain mukaisesti kuntastrategia ohjaa kunnan operatiivista sekä talouden suunnittelua ja toteuttamista. Kangasniemen kuntastrategia on laadittu vuosille 2022-2025. Toimialat nimeävät uudistetun strategian mukaiset tavoitteet, jotka ohjaavat talouden suunnittelua. Tavoitteissa pyritään huomioimaan muuttuva toimintaympäristö ja uuden kuntahallinnon muutostarpeet.

Talousarviossa on varmistettava riittävät resurssit, joilla turvataan laadukkaat ja asiakaslähtöiset palvelut, kuitenkin huomioiden tasapainoisen talouden ja muuttuvan toimintaympäristön haasteet.

2.2 Laskentaperusteet

Verot

Verot huomioidaan Kuntaliiton ylläpitämän ja julkaiseman veroennustekehikon mukaisesti. Veroennuste kehikko on seuraavan kerran päivittymässä loppukesästä. Lopullisessa talousarviossa käytetään viimeisimmän julkaisun mukaisia ennusteita.

Sosiaalivakuutusmaksut

Palkkojen sivukulut huomioidaan viimeisten prosenttipäivitysten mukaisesti. Talousarvion laadintahetkellä sivukulut ovat keskimäärin 22,46 %. Luvussa on huomioitu tasausmaksua (ex eläkemenoperusteinen maksu) vuodelle 2025 yhteensä 264 518,64 euroa.

Tulot ja menot

Tuloja pyritään kasvattamaan vähintään 3 prosenttia niiden toimintatuottoerien osalta kuin se on mahdollista. Tuloilla pyritään kattamaan osa talouden tasapainottamiseen tarvittavasta kustannusten vähennystarpeesta.

Toimintakuluissa haetaan säästöä elokuussa tehtävän raamin mukaisesti toimialoittain. Talousarviota laadittaessa huolehditaan kuitenkin siitä, että kriittiset kuluerät budjetoidaan riittävällä tasolla. Kuluihin haetaan arviolta 500 t€ suuruista pienennystä, josta osa voi toteutua tulojen lisäyksillä. TE-25 uudistuksen tarkentuvat kustannukset tulevat vaikuttamaan säästötarpeeseen.

2.3 Lautakuntatasolla huomioitavia asioita

Talousarviovuoden 2025 laadinnan yhteydessä nostetaan erityistarkasteluun seuraavat toimialakohtaiset kohteet:

Kunnanhallitus

- Seutuyhteistyönä toteutettavat palvelut ja niiden hinnoittelun perusteet
- Avustukset
- Elinkeinotoiminta
- Konserni
- Työllisyys- ja kotouttamispalvelut

Tekniset palvelut

- Kiinteistöjen käytön tehostaminen ja tarpeettomista luopuminen
- Vesihuoltolaitoksen palveluhinnoittelu ja riittävä resurssointi
- Maankäyttöpalvelut, resurssointi
- Ruoka- ja puhtauspalvelut
- Kiinteistöjen ylläpito, riittävä resurssointi

Sivistys- ja hyvinvointipalvelut

- Koulukuljetukset
- Lisääntynyt tuen tarve
- Esi- ja perusopetuksen oppimisen tuen muutokset
- Maahanmuuttajille järjestettävä opetus ja tuki
- Hyvinvointipalvelujen kehittäminen
- Varhaiskasvatuksen kysyntä ja maksutuotot

3 Talousarvion ja taloussuunnitelman käsittelyprosessi

Toimialajohtajat huolehtivat vastuualueensa talousarvioesityksen valmistelusta ja käsittelystä lautakunnassa ja muissa toimielimissä oman palvelukeskuksensa euromääräisten tulo- ja menoarvioiden, kirjallisten perustelujen ja henkilöstösuunnitelmien osalta 31.10.2024 mennessä. Talousarvion 2025 lisäksi laaditaan erikseen arviot taloussuunnitelmavuosien 2026-2027 menoiksi ja tuloiksi.

Talousarviokirjaan kirjattavien tavoitteiden tulee perustua kuntastrategiaan. Suositusten mukainen tavoiteasettelu liittyy strategiseen vaikuttavuuteen, asiakaslähtöisyyteen, palvelutoiminnan tuotantoon ja organisointiin. Lisäksi tavoitteiden tulee olla mitattavissa joko määrällisin tai laadullisin mittarein. Tämä on olennaista paitsi toiminnan tavoitteiden toteutumisen seurannan, myös toiminnan kehittämisen kannalta. Toimialajohtajat valmistelevat tehtäväalueiden tavoitteet yhdessä esimiesten kanssa.

Budjetoinnissa käytetään Accuna-järjestelmää, joka toimii paitsi talousarvio- myös raportointityökaluna. Accuna-järjestelmän ja kirjanpidon järjestelmän välillä on integraatio, jonka avulla toteumatieto siirtyy kirjanpidosta Accunaan. Järjestelmä on hankittu tehostamaan tiedolla johtamista läpi organisaation. Palvelukeskukset vastaavat talousarviolukujen syötöstä Accunaan talousarvio-ohjeen ja siihen myöhemmin liitettävän budjettiraamin mukaisesti. Palkkojen sivukulut päivittyvät palkkatilien riippuvuustilien kautta automaattisesti.

Henkilöstökulut perustuvat henkilöstö- ja koulutussuunnitelmaan, missä esitetään henkilöstön määrä- ja rakennetiedot sekä arviot tulevista muutoksista. Palvelukeskusjohtajat vastaavat viime kädessä siitä, että heidän vastuualueidensa talousarviossa varaudutaan kaikkiin toiminnasta talousarviovuoden aikana aiheutuviin henkilöstömenoihin eli vakituisten henkilöstön, sijaisten ym. määräaikaisten henkilöiden palkkaamiseen ja sopimusten mukaisiin työaikakorvauksiin.

Sisäiset tuotot ja kulut koordinoidaan talouspalvelujen toimesta yhteistyössä palvelujen tuottajien kanssa.

Talousarviotyössä pyritään hyödyntämään kuntalaisia osallistavaa budjetointia. Asiaa valmistellaan elokuun aikana.

4 Investointiohjelma 2025 ja investointisuunnitelma 2026-2027

Investointisuunnitelma laaditaan sitovana talousarviovuodelle 2025 ja alustavana suunnitelmavuosille 2026-2027. Toimialat tekevät 15.9.2024 mennessä alustavan, perustelut sisältävän esityksensä investointiohjelmaan vuodelle 2025 ja investointisuunnitelmaan vuosille 2026-2027 sisällytettäväksi kohteiksi. Esitystä laadittaessa tulee tarkistaa vuoden 2024 investointiohjelman toteutumistilanne ja huomioida mahdolliset määrärahamuutokset ja -tarpeet seuraaville vuosille. Investointiohjelmaan esitettyjen hankkeiden osalta on myös esitettävä selvitys siitä, millainen kustannuksia lisäävä tai pienentävä vaikutus investoinnilla on tulevaisuudessa kunnan toimintojen nettokustannuksiin. Myös 10 t€ ylittävät ICT-investoinnit esitetään investointiohjelmassa.

Tekninen toimi huolehtii investointiohjelman- ja suunnitelman yhteenvedon laatimisesta. Investointien osalta käytetään harkintaa hankkeiden tarpeellisuudesta ja aikatauluista. Etusijalla tulevat olemaan sellaiset hankkeet, joilla voidaan osoittaa saatavan kustannussäästöjä tai jotka parantavat kunnan elinvoimaisuutta.

Investointiohjelman ulkopuolelle jäävät mahdolliset leasing- tai vuokratuella rahoitettavat hankkeet, joiden rahoituskulut huomioidaan kuitenkin käyttötaloudessa.

5 Talousarviovalmistelun aikataulu

Mihin mennessä	Käsittelijä	Mitä
17.6.	kunnanhallitus	talousarvio-ohjeiden hyväksyminen, 1. kierroksen talousarviokierroksen liikkeelle laitto
31.8.	vastuualueet	tulo- ja menoarviot Accunaan, henkilöstö- ja koulutussuunnitelmat, investoinnit tekniselle
30.9.	lautakunnat	talousarvion luvut
30.9.	kunnanhallitus	talousarvion 1. virallinen käsittely
lokakuu (tarkentuu)	valtuustoseminaari	talousarvio
31.10.	lautakunnat	talousarvion tavoitteet
4.11.	kunnanhallitus	talousarviokatsaus, esitys veroprosenteista
11.11.	kunnanvaltuusto	veroprosentit (veroprosentit ilmoitetaan Verohallinnolle viimeistään 17.11.23)
25.11.	kunnanhallitus	lopullinen talousarvion- ja suunnitelman sekä investointiohjelman hyväksyminen
9.12.	kunnanvaltuusto	lopullinen talousarvion- ja suunnitelman sekä investointiohjelman hyväksyminen